

<https://doi.org/10.52326/csd2023.15>

CHARACTERISTICS OF TOURISM IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

CARACTERISTICI ALE TURISMULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Camelia Milea, PhD.

“Victor Slăvescu” Centre for Financial and Monetary Research, Romanian Academy, Romania

Abstract. Prioritizing tourism in the development of the economy is one of the objectives of the Republic of Moldova. In the article, there are presented the natural and human made resources of the Republic of Moldova, as well as some characteristics of the tourist infrastructure in order to highlight the tourism development potential of this country. From the point of view of the accommodation, in the Republic of Moldova the availability of units is limited, especially for the accommodation facilities in the superior segment. The analysis shows an underutilization of the accommodation capacity of the collective tourist reception structures, but also a significant disequilibria, namely the number of Moldovan tourists and excursionists who have gone abroad is much higher than the number of foreign tourists and excursionists, who have visited the Republic of Moldova.

The hospitality of the people, the Moldovan cuisine, the great variety of high quality wines, the relief, the flora and fauna, the ethnographic diversity (Romanians, Ottomans, Russians, Poles and Germans), the rich heritage at the crossroads of cultures, the political stability, the cheap access to high-speed internet can be considered among the strong points that may attract tourists to the Republic of Moldova. But apart from these elements of attraction and opportunities, tourism in the Republic of Moldova has also some weak points, and is subject to risks that are presented at the end of the paper. The methodology used in the article joins the descriptive analysis with the empirical analysis of statistical data and their interpretation, and also drawing of conclusions.

Keywords: *accommodation facilities, natural and human made resources, strengths, tourists, weaknesses*

JEL code: *Q26, Z32, Z33*

Rezumat. Prioritizarea turismului în dezvoltarea economiei constituie unul dintre obiectivele Republicii Moldova. În articol se prezintă resursele naturale și antropice din Republica Moldova, dar și unele caracteristici ale infrastructurii turistice pentru a se evidenția potențialul de dezvoltare turistic al acestei țări. Din punct de vedere al *cazării*, în Republica Moldova disponibilitatea unităților este limitată, în special pentru facilitățile de cazare din segmentul superior. Din analiză se constată o subutilizare a capacității de cazare a structurilor de primire turistică colective, dar și un dezechilibru semnificativ al turismului, și anume numărul de turiști și excursioniști moldoveni care au plecat în străinătate este mult mai mare decât numărul de turiști și excursioniști străini, care au vizitat Republica Moldova.

Ospitalitatea oamenilor, bucătăria moldovenească, vinurile variate și de calitate, relieful, flora și fauna, diversitatea etnografică (români, otomani, ruși, polonezi și germani), moștenirea bogată, la răscruce de culturi, stabilitatea politică, accesul ieftin la internet de mare viteză pot fi considerate printre punctele forte cu potențial de a atrage turiștii în Republica Moldova. Dar în afara acestor elemente de atracție și oportunități, turismul în Republica Moldova înregistrează și unele puncte slabe, și este supus unor riscuri care sunt evidențiate în finalul lucrării.

Metodologia folosită constă în analiză descriptivă, analiză empirică a datelor statistice, și interpretarea acestora, precum și formularea de concluzii.

Cuvinte cheie: *puncte slabe, puncte forte, resurse naturale și antropice, turiști, unități de cazare*

Introducere

Localizată în Europa de Est, Republica Moldova este o țară cu un potențial turistic bogat, dar puțin cunoscut, care beneficiază de o combinație armonioasă de medii naturale (zone forestiere în centrul țării, toltre, defilee, lunci) și artificiale (biserici vechi și mănăstiri, adevărate lăcașe de tămăduire a sufletului; cetăți, site-uri istorice și fortificații care amintesc de bătălii de demult; orașe cu diferite stiluri arhitecturale, stațiuni balneare, festivaluri tradiționale, vinuri bune și crame, etc) și de oamenii ospitalieri.

Teritoriul actualei Republici Moldova a făcut parte din Imperiul Țarist Rus sub numele de Basarabia, între 1812-1918. După războiul ruso-turc din 1812, populația creștină de origine turcă din Dobrogea românească și cea din Zaporojie (Ucraina) s-a stabilit în Basarabia. Apoi după cel de-al doilea război mondial, Moldova a fost încorporată în Uniunea Sovietică (1944-1991), iar din perioada interbelică din teritoriul Moldovei face parte și Republica Moldovenească Nistreană, centrul administrativ fiind Tiraspol. După conflictul armat din 1992, autoritățile transnistrene au autoproclamat independența. [10]

De-a lungul istoriei, Republica Moldova și-a păstrat sărbătorile și tradițiile, încântând prin bucătăria națională, dar și prin obiceiurile și cultura moldovenească.

Republica Moldova este formată din 5 regiuni între care și în interiorul cărora există diferențe importante de dezvoltare:

- Regiunea de dezvoltare Nord (reședința: Bălți), formată din raioanele Briceni, Dondușeni, Drochia, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnița, Rîșcani, Sîngerei, Soroca.

- Regiunea de dezvoltare Centru (reședința: Ialoveni), cu raioanele Anenii Noi, Călărași, Criuleni, Dubăsari, Hîncești, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, Rezina, Strășeni, Șoldănești, Telenești, Ungheni.

- Regiunea de dezvoltare Sud (reședința: Cimișlia), care cuprinde raioanele Basarabeasca, Cahul, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Leova, Ștefan Vodă, Taraclia.

- Găgăuzia – Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia

- Municipiul Chișinău, care este și cea mai dezvoltată parte a Moldovei.

Prioritizarea turismului în dezvoltarea economiei constituie unul dintre obiectivele Republicii Moldova, considerat ca atare în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”. *Obiectivul Republicii Moldova este dezvoltarea țării în calitate de destinație turistică sustenabilă și competitivă, capabilă să producă beneficii economice, sociale și de mediu comunităților locale și generațiilor viitoare.* Un prim pas a fost făcut, și anume cartografierea punctelor de interes pentru turism la nivel național, în procesul de elaborare a Programului Național de Dezvoltare a Industriei Turismului „Programul Turism 2030”. [8]

Resurse naturale și antropice în Republica Moldova

Deși are o suprafață mică, Republica Moldova dispune de un potențial turistic considerabil, reprezentat, în primul rând, de o diversitate de rezervații peisagistice sau landșafturi naturale și monumente geologice unice.

Relieful Republicii Moldova permite amatorilor de sport să practice rafting pe râu, alpinism, cicloturism, sau trekking prin pădurea relictă Codrii.

Printre **monumentele naturii** enumerăm: “Toltrele Prutului”, “O sută de movile”, Peștera “Emil Racoviță”, Parcul Țaul. De asemenea, există rezervații naturale: Pădurea Domnească, Codrii, Iagorlîc, Prutul de Jos, Plaiul Fagului, Stejarul lui Ștefan cel Mare, monumentul natural Cheile Butești (formațiune naturală din perioada preistorică a cărei dimensiune atinge lungimea recifului de 2 km); Rezervația “Trinca și Brînzeni” (situată în raionul Edinețeste, deține cel mai mare defileu dintre două toltre “Trinca și Brînzeni” de aproximativ 250 m).

Pe râurile Nistru, Prut, Răut există peisaje uimitoare, care pot fi admirate de pe apă, din bărci sau plute, râurile fiind navigabile.

Toltrele Prutului, un lanț de formațiuni calcaroase de tip recif din perioada Mării Sarmate (numite toltre) cu o vârstă mai mare decât muntii Carpați, se situează în nord-vestul Moldovei și sunt unice în Europa. Toltrele Prutului (sau Stâncile Prutului), supranumite “țara insulelor și a mărilor

dispărute”, se întind pe o distanță de circa 200 km de-a lungul Prutului de Mijloc, în apropiere de Criva. Lanțurile de recifi calcaroși sunt constituite din schelete de corali, moluște, scoici, alge și alte organisme marine, care umpleau mările Tortoniană și Sarmatică acum 10 - 20 milioane de ani. Deasupra recifului există urmele unei cetati din neolitic, apărută de malurile abrupte ale stâncii și de un val de pământ. Datorită frumuseții și unicității, acest landsaft natural este declarat monument al naturii și este protejat prin lege.

Peștera „Emil Racoviță” este una din cele mai lungi peșteri de ghips din lume (circa 89 km), și este numită după speologul român Emil Racovita (1868-1947), fiind descoperită întâmplător în 1959. Singura intrare în peșteră se află pe teritoriul Republicii Moldova, în apropierea satului Criva, din raionul Briceni, în nordul Moldovei. Oamenii de știință au descoperit, că există un întreg complex de peșteri. Lacurile subterane găsite în peșteră (aproximativ douăzeci) sunt curative, apa fiind bogată în săruri minerale. Pereții peșterii sunt vopsiți în mod natural în tonuri diferite, oferind o priveliște minunată. [12]

Alte peșteri care pot fi vizitate și admirate în Republica Moldova sunt: Peștera Surprizelor (Zolonceni, Criuleni), Peștera Răpoșailor.

Parcul Țaul se află în satul cu același nume din nordul Republicii Moldova, reprezentând una dintre cele mai mari atracții turistice ale țării. În interiorul parcului se poate admira conacul lui Andrei Iacob Pommer (bancher din Sankt Petersburg, de origine franceză), măturie a arhitecturii peisagistice, care a fost construit la începutul secolului 20. [11]

Parcul dendrologic este amenajat în stil terasat și e format din două părți: în cea superioară (Parcul amatorilor) se află conacul, cu poteci amenajate, pline de flori. În zona inferioară au fost plantate diverse tipuri de copaci și arbuști (circa 150 de tipuri), din soiuri caracteristice diferitelor regiuni geografice. Această zonă vastă este mai sălbatică și mai puțin îngrijită.

Stejarul lui Ștefan cel Mare este amplasat în nord-estul Moldovei, în satul Cobîlea din raionul Șoldănești, fiind considerat a avea aproximativ 700 de ani. Interiorul stejarului este betonat, fiindcă o mare parte din tulpină a putrezit.

Rezervația Iagorlic se află în stânga Nistrului și datează din 1988; are o suprafață de 836 ha, și cuprinde mai multe sectoare diferite: de stepă, Golful Goian, sectoare mici de pădure, de luncă, versanți abrupti, etc. Iagorlic a fost creată în scopul conservării speciilor de plante și animalelor de stepă și acvatică. [13]

Rezervația Codrii este cea mai veche și bogată rezervație științifică din Moldova și ocupă o treime din teritoriul Moldovei (5177 ha), cea mai interesantă parte fiind considerată zona centrală. Este localizată în raionul Strășeni și a fost creată în anul 1971. Rolul acestei rezervații este de a proteja vegetația silvică (păduri de gorun, carpen, frasin, stejar, fag), reprezentativă pentru pădurile de foioase central-europene. Astfel, sunt protejate circa 1000 specii de plante (unele care există din epoca glaciară), 43 specii de mamifere, 145 specii de păsări, 7 specii de reptile, 10 specii de amfibii și peste 10 mii specii de insecte. În cadrul rezervației se află „Muzeul naturii”. [13]

Republica Moldova oferă multiple oportunități de a practica *turismul cultural*. Astfel, turiștii se pot caza în case tradiționale de tip rural; pot participa la activități rurale; pot cunoaște folclorul și tradițiile locale, dar și meșteșugurile practicate în comunități agricole și sate pitorești; dar pot și cumpăra produse meșteșugărești.

De asemenea, Republica Moldova dispune de un bogat patrimoniu cultural (140 de monumente), care reprezintă puncte de atracție turistică. Printre cele mai timpurii se numără așezările geto-dacice și fortificațiile romane. De asemenea, există vestigii ale fortificațiilor medievale, diverse complexe arheologice, în primul rând, Orheiul Vechi, mănăstiri rupestre, conace boierești și case țărănești. În Republica Moldova funcționează 87 de muzee, cu bogate colecții de exponate, amplasate în clădiri de o deosebită importanță arhitecturală. Dintre acestea amintim: Casele-muzeu “Alexei Mateevici”, “Aleksandr Pușkin”, “Constantin Stamati”, “Igor Vieru”, Complexul Muzeal “Orheiul Vechi”, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, Muzeul Meșteșugurilor Populare, Muzeul Național Găgăuz “Dumitru Cara-Ciobanu”.

Varietatea culturală din diverse zone ale țării constituie un alt punct de atracție din punct de vedere turistic. Republica Moldova prezintă un amestec de naționalități și culturi, deci, de tradiții,

limbi vorbite, folclor, bucătărie etc. În țară există circa 880 de grupuri folclorice, care reflectă tradițiile specifice regiunii și originii lor. Artizanatul național atrage atât ca valoare culturală, cât și ca produs de meșteșugărit propus spre vânzare.

Rezervația cultural-naturală „Orheiul Vechi” constituie cel mai important sit cultural din țară, un complex istoric unicat, cu mănăstiri rupestre și schituri străvechi, care se află în proces de nominalizare pentru includerea în Patrimoniul Mondial UNESCO. Aici s-au păstrat urme de viață umană din cele mai vechi timpuri. Astfel, la Orheiul Vechi putem vedea peșteri, ruine, mănăstiri, băi termale, fortificații, printre care cele mai importante sunt:

- Schitul rupestru „Peștera”, parte componentă a complexului rupestru Butuceni;
- Biserica Nașterea Maicii Domnului, o mănăstire care înființată în secolele XV–XVI, pe locul unei biserițe din lemn;
- vestigiile așezării tătărești;
- băile Tătărești, din epoca Hoardei de Aur, dotate cu sistem de încălzire, țevi de evacuare pentru vaporii supraîncălziți și rețele ramificate de alimentare cu apă;
- Cetatea geto-dacilor (amplasată pe suprafața promontoriului Butuceni), cea mai veche construcție fortificată din Orheiul Vechi, datând din sec. VII – V î. Hr.;
- Complexul muzeal-arheologic „Orheiul Vechi”, amplasat în aer liber pe o suprafață de 220 ha, incluzând elemente culturale și naturale, fiind unul din principalele obiective turistice rurale din Republica Moldova.

În plus, în rezervația „Orheiul Vechi” pot fi admirate în jur de 100 de specii de păsări (o treime din numărul total de păsări care pot fi văzute în Republica Moldova), în cinci habitate naturale (lunci, păduri, ape, sate și câmpuri agricole). Relieful este complex, structurile geologice vechi de 13 milioane de ani se împletesc cu peisaje cuaternare ce au de la 1,8 milioane de ani la 8000 de ani.

În Chișinău, capitala Republicii Moldova și cel mai mare oraș al țării, există un număr mare de monumente, exemple ale arhitecturii locale din secolele XIX și XX. Prima mențiune documentară a orașului datează din anul 1436.

Astfel, în Chișinău turiștii pot admira frescele din Catedrala Nașterii Domnului, micuțul Arc de Triumf, se pot plimba în Parcul Pușkin pentru a fotografia piramida portocalie de la monumentul celui de-al Doilea Război Mondial, sau îl pot onora pe Ștefan cel Mare la statuia lui din parcul central cu același nume. Alte puncte de atracție pentru turiști sunt Muzeul Național de Istorie, gara, primăria, Muzeul Național de Arte Frumoase, Grădina botanică, parcul Dendrariu, Parcul Aqua Magic, Turnul de apă (un monument de istorie și arhitectură de categorie națională, un castel construit în stil unic la sfârșitul sec. XX), Portile Orașului Chisinau (clădirile care te lasă să intri înăuntrul Chișinăului, creând senzația de grandoare și eternitate a orașului), "Muzeul Satului" reconstituie satul basarabean din sec. XVIII-XIX, și adăpostește una dintre cele mai vechi și înalte biserici medievale; Vila lui Vladimir Herta, una din perlele monumentelor de arhitectură în stil eclectic, cu elemente ale barocului vienez. Fațada principală este decorată somptuos cu ornamente geometrice și vegetale bogat reliefate.

[11]

Printre lăcașele de cult din Republica Moldova se numără: Căpriană, Hîncu, Rudi, Saharna, Țîpova, Curchi, Frumoasa, Cosăuți, Japca, Biserica Adormirii Maicii Domnului din Căușeni. [14]

Mănăstirea Capriana situată aproape de Chișinău, în regiunea Codrilor Lepușnei, este una dintre cele mai importante atracții turistice din Republica Moldova, fiind întemeiată în anul 1429 sub domnitorul Alexandru cel Bun, de către țărani și boierii din satul Mereni, fostă reședință a episcopului moldovean, precum și a lui Chiprian, unul dintre primii barzi moldoveni. De-a lungul timpului, zidurile mănăstirii au suferit reparații în timpul lui Ștefan cel Mare, cât și a lui Petru Rareș. Pe lângă biserica inițială, Adormirea Maicii Domnului, au mai fost construite încă două biserici, una în secolul XIX (1840, cu hramul Sfântului Gheorghe) și o alta în 1903 (cu hramul Sfântului Nicolae).

Între 2003-2005 au avut loc lucrări importante de refacere și restaurare exterioară a mănăstirii, interiorul primei biserici voievodale fiind încă degradat. [14]

Mănăstirea Capriana adăpostește cea mai mare bibliotecă din regiune, care a fost restaurată și redeschisă 1989, după mulți ani de abandon.

În satul Saharna se găsește Mănăstirea Sfânta Treime, întemeiată în anul 1776 de către Schimonahul Vartolomeu Ciungu. Aceasta este cunoscută drept pol al turismului ecumenic și datorită unei amprente aflată pe o stâncă, despre care se crede că este a Fecioarei Maria. [11]

Pe lângă încărcătura religioasă, satul Saharna este și un loc de o frumusețe naturală uluitoare. Râul cu același nume are nu peste 22 de cascade, cea mai cunoscută fiind „Groapa Țiganului”.

Mănăstirea Curchi este considerată de localnici a fi cea mai frumoasă fiind construită în stilul arhitectonic basarabean. Complexul religios din Codrii Orheiului a fost terminat la sfârșitul secolului al XIX-lea și și a fost renovată în anul 2015.. Mănăstirea Curchi are hramul „Nașterea Maicii Domnului” și cuprinde cinci biserici, câteva abații, chilii de călugări și o trapeză. [11]

Mănăstirea Țipova este situată în estul Moldovei, la circa 100 km de municipiul Chișinău și are hramul Adormirea Maicii Domnului. Este o superbă mănăstire rupestră, compusă din trei complexe, care au fost descoperite în stâncile aflate de o parte și de cealaltă a râului Nistru. Biserica Sărbătorii Sfintei Cruci (sec. XI) este cea mai veche, alte două construcții religioase care au supraviețuit fiind Biserica Sf. Nicolae (secolul al XIV-lea) și Horodiște (secolul al XVI-lea). În fiecare peșteră se află camere pentru călugării mănăstirii, care pot adăposti până la 700 de oameni. [11]

Cetatea Soroca, una dintre numeroasele cetăți militare înființate încă din secolul al XIV-lea se află în orașul omonim, din nord-estul țării, lângă granița cu Ucraina, și a jucat un rol important de-a lungul istoriei Moldovei. Între 2013 și 2015, cetatea Soroca a fost restaurată, împreună cu cetățile Hotin și Suceava. Din 2015, Cetatea Soroca se vizitează, anual organizându-se aici un festival medieval. [11]

Alte cetăți care atrag turiștii și care au jucat un rol important în desfășurarea unor evenimente istorice decisive pentru Moldova, sunt Cetatea Bender-Tighina, Cetatea Orhei și Cetatea Bender. [16]

În Republica Moldova există și conace care merită vizitate dintre care amintim: Conacul “Zamfir Ralli Arbore”, Castelul de vânătoare al lui Manuc Bei (una dintre perlele arhitecturii naționale din secolul al XIX-lea, situat în Hâncești, deține un palat în proces de restaurare și Castelul de vânătoare în care activează în prezent Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală), Complexul muzeal “Conacul Balioz” din Orhei, Conacul Pommer din Țaul. [15]

Complexul muzeal “Conacul Balioz” din Orhei numit și Muzeul Meșteșugurilor Populare – Balioz este unicul muzeu din Republica Moldova care prezintă integral și amplu meșteșugurile tradiționale. Conacul prezintă interes turistic prin stilul arhitectural al clădirii și Parcul Conacului - unul dintre cele mai vechi parcuri din Țară.

Stațiunile balneoclimaterice din Republica Moldova, au potențialul de a deveni un produs turistic balneoclimateric de nivel internațional, cu condiția creării în jurul lor a unei infrastructuri adecvate. Cele mai potrivite sunt “Bucuria-sind”, Vadul lui Vodă, “Codru”, Hîrjauca, Călărași și, îndeosebi, “Nufărul alb”, Cahul.

Republica Moldova este unul dintre cei mai mari *producători viticoli* din Europa, unde există crame cu galerii de zeci de kilometri și milioane de sticle în colecții. Podgoriile constituie un important obiectiv turistic din sectorul rural, cu potențial de a deveni un tip de turism, dar necesită o promovare mai intensă. Bucurându-se de bogate tradiții de cultivare a viței-de-vie și de producere a vinului, în Moldova există aproximativ 142 fabrici de vinuri, dintre care 23 oferă condiții de primire a vizitatorilor. Prin calitatea lor, multe dintre vinurile produse în Moldova sunt apreciate printre cele mai bune vinuri pe plan internațional. [9]

Printre vinăriile din Moldova amintim: Vinaria Cricova, Vinaria Mileștii Mici, Vinaria Et Cetera, Chateau Purcari, Vinaria Asconi, Migdal-P Cojușna, Pivnitele din Branesti, Castel Mimi wine resort, Vinaria Poiana, etc

Crama Cricova se află în apropierea orașului Chișinău, și este a doua cea mai mare cramă subterană din lume, cu 120 de kilometri de tuneluri subterane, care se întind sub întregul oraș Cricova, folosite încă din secolul XV. Orașul subteran al vinurilor include depozite (o rezervă ce numără 1,25 milioane de sticle de vin, printre care vinuri rare, unele ajungând la prețul de 150.000 de euro sticla) și săli de degustare. [11]

Ruta Drumul Vinului Moldovei, formată din fabrici de vinuri, beciuri, orașe subterane și vinoteci este în continuă dezvoltare, adăugând mereu noi vinării și experiențe enoturistice. Traseele vinicole din Drumul Vinului Moldovei oferă posibilitatea descoperirii unor elemente prețioase ale vechii culturi europene a vinului, dar și revigorarea tradițiilor vitivinicole, reprezentând un mijloc de promovare a unui produs turistic important al Republicii Moldova. Drumul Vinului Moldovei explorează 28 de podgorii dintre care 11 sunt mici, 2 sunt pivnițe subterane de renume mondial și 15 vinării faimoase. În 2020, Drumul Vinului Moldovei a devenit parte a rețelei Iter Vitis, rețeaua pan-europeană de rute și experiențe turistice dedicate vinului, cu scopul de a proteja biodiversitatea vinului, evidențiind unicitatea acestuia într-o lume globalizată.

Republica Moldova are și un brand turistic, numit Pomul vieții. [7]

Caracteristici ale infrastructurii turistice în Republica Moldova

Calitatea și diversitatea serviciilor turistice depinde de *infrastructura turistică*.

Din punct de vedere al *cazării*, în Republica Moldova, în anul 2022, majoritatea locurilor de cazare oferite sunt în hoteluri (de 4 și 3 stele), urmate de tabere de vacanță (având clasificare de 2 stele sau mai jos), sanatorii (neclasificate), sate de vacanță (majoritatea neclasificate), pensiuni (de la 4 stele în jos, multe fiind neclasificate), vile (în principal de 3 și 4 stele) și campinguri (majoritatea de 1 stea). (vezi tabelul nr. 1). Prin urmare, aproximativ jumătate din locurile de cazare oferite sunt slab clasificate din punct de vedere al categoriei de confort. Facilitățile de cazare din segmentul superior, hotelurile, sunt distribuite în marea majoritate în Chișinău. În afara Chișinăului există opțiuni de cazare mai slab cotate.

Tabelul nr. 1 Numărul de locuri de cazare oferite turiștilor și indicii de utilizare a capacității de cazare pe structuri de primire turistică colective, în anul 2022, în Republica Moldova

	Total	Hoteluri	Pensiuni	Sanatorii	Vile	Sate de vacanță	Camping-uri	Tabere de vacanță
Nr. de locuri oferite turiștilor	116620	40751	9735	14283	4656	10562	4252	23826
Indicele de utilizare netă a locurilor (%)	29,5	24,6	19,5	54,6	27	12	32,5	28,1

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova [1]

În ultimii ani, se manifestă o tendință de creștere a numărului de pensiuni față de numărul de hoteluri/moteluri.

Din tabelul nr. 2, se constată o subutilizare a capacității de cazare a structurilor de primire turistică colective. Doar structurile de întremare și căminele pentru vizitatori se bucură de o utilizare de mai mult de jumătate a locurilor de cazare oferite. În aceste condiții, se poate promova turismul pentru sănătate, adoptându-se măsuri de îmbunătățire a condițiilor de cazare oferite. De asemenea, căminele pentru vizitatori au o pondere ridicată. Indicele de utilizare netă a capacității de cazare în funcțiune se deteriorează între 2015 și 2020, apoi înregistrează o oarecare îmbunătățire spre sfârșitul perioadei.

Tabel nr. 2. Numărul de turiști cazați și indicii de utilizare a capacității pe structuri de primire turistică colective, în perioada 2010-2022, în Republica Moldova

		2010	2015	2020	2022
Numărul de turiști cazați (persoane)	Total	229893	278855	90338	333925
	Hoteluri si moteluri	93911	130944	50581	175588
	Pensiuni turistice si agroturistice	13290	9283	14576	37318
	Cămine pentru vizitatori	14187	7002	2480	7939
	Structuri de întremare	26769	32349	10963	25842
	Sate de vacanta si alte structuri de odihna	18386	46636	11519	62018
	Tabere de vacanta	63350	52641	219	25220

Indicele de utilizare neta a capacității de cazare în funcțiune (%)	Hoteluri și moteluri (%)	16,4	18,5	6,9	25,4
	Pensiuni turistice și agroturistice (%)	18,9	10,7	9,7	19,5
	Cămine pentru vizitatori (%)	50,5	54,9	62,2	46,7
	Structuri de întreținere (%)	60,8	71,7	30,7	54,1
	Sate de vacanță și alte structuri de odihnă (%)	6,2	14,9	4,1	19,4
	Tabere de vacanță (%)	47,5	55,5	3,0	28,1
	Total (%)	32,7	35,6	13,0	29,5

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova [2-3]

În ceea ce privește numărul de turiști cazați, se poate observa o scădere importantă la toate tipurile de structuri de cazare în jurul anului 2020, urmată de o îmbunătățire a situației în anii următori. De asemenea, cel mai mare număr de turiști au fost cazați în hoteluri și moteluri.

Din tabelul nr. 3 se constată un dezechilibru semnificativ al turismului în Republica Moldova, și anume numărul de turiști și excursioniști moldoveni care au plecat în străinătate este mult mai mare decât numărul de turiști și excursioniști străini, care au vizitat Republica Moldova, situația agravându-se spre finalul perioadei analizate (de 1,7 ori în 2000, și de 11 ori în 2022). De aici, rezultă un deficit semnificativ al soldului veniturilor din turism al balanței de plăți a republicii Moldova.

Tabel nr. 3. Numărul de turiști și excursioniști străini, care au vizitat Republica Moldova și de turiști și excursioniști moldoveni, care au plecat în străinătate prin intermediul agenților de turism și turoperatorilor din țară în perioada 2000-2022

	2000	2010	2015	2022
Nr. de sosiri ale vizitatorilor străini în țară (persoane)	18964	8956	15514	29008
Nr. de plecări ale vizitatorilor moldoveni în străinătate (persoane)	32452	117204	189790	324584
Nr. turiștilor și excursioniștilor participanți la turismul intern (persoane)	26705	35594	37255	123559

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova [6]

În ceea ce privește cazarea turiștilor, o pondere minoritară, dar în creștere o au turiștii nerezidenți. (vezi tabelul nr. 4)

Tabelul nr. 4. Turiști cazați în structurile de primire turistică colective, în perioada 2004-2022, în Republica Moldova

	2004	2010	2015	2020	2022
Total rezidenți și nerezidenți (persoane)	286731	229893	278855	90338	333925
din care, nerezidenți (persoane)	68829	63593	94381	28732	162086
Pondere nerezidenți (%)	24,0	27,7	33,8	31,8	48,5

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova [2-3], [5]

Dacă analizăm și numărul de înoptări se observă că turiștii nerezidenți dețin o pondere foarte mică, deși în creștere mai ales spre sfârșitul perioadei. (vezi tabelul nr. 5)

Tabel nr. 5. Înoptări în structurile de primire turistică colective cu funcțiune de cazare, în perioada 2004-2022, în Republica Moldova

	2004	2010	2015	2022
Total rezidenți și nerezidenți (persoane)	1487585	1412166	1505071	1345997
Nerezidenți (persoane)	174439	162755	252936	422098
Pondere nerezidenți (%)	11,7	11,5	16,8	31,4

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova [2], [4], [5]

Punctele forte, punctele slabe și riscurile turismului în Republica Moldova

Printre *punctele forte* ale Moldovei ca destinație turistică putem enumera: calitatea de a fi o destinație sigură și securizată, cu peisaje rurale și naturale nealterate; frumusețea și diversitatea resurselor naturale și antropice; existența unei moșteniri bogate și fascinante, la răscruce de culturi

(romani, otomani, ruși, rădăcini poloneze și germane etc.); a unui patrimoniu cultural imaterial: muzică, spectacol, sărbători tradiționale; meșteșuguri; viața rurală și tradiții de viață autentice, agroturism; mâncare tradițională; ospitalitatea oamenilor; existența turismului viticol înfloritor, cu multe experiențe vitivinicole și tradiții milenare; existența unui regim liberalizat de vize pentru vizitatorii din UE, SUA și alte piețe-cheie, a unui aeroport internațional și a unor legături aeriene directe cu unele piețe regionale și europene importante; prețuri atractive la servicii și produse; realizarea de investiții în îmbunătățirea infrastructurii rutiere și în infrastructura turistică a hotelurilor și podgoriilor; existența de inițiative de dezvoltare turistică regională și acordarea de stimulente financiare pentru dezvoltarea și promovarea serviciilor și a activităților de turism rural. [7]

Printre punctele slabe în ceea ce privește industria turismului în Republica Moldova, putem enumera: eficiența redusă a marketingului și brandului în atragerea de turiști; existența unui cadru juridic neprietenos pentru întreprinderile mici în domeniul turismului; a unui cadru legislativ insuficient dezvoltat în domeniul turistic; caracterul limitat și calitatea scăzută a unităților de cazare regionale (insuficiența pensiunilor din mediul rural; lipsa de campinguri și pensiuni pentru tineri); capacitatea limitată de spații moderne de conferințe sau expoziții; insuficienta exploatare și finanțare a resurselor naturale și antropice; inexistența unui ghid turistic bine întocmit pentru Republica Moldova, într-o limbă străină; investiții reduse în infrastructura de cazare și rutieră (doar trei hoteluri de marcă internațională sunt prezente în Republica Moldova (Radisson, Marriott, Best Western)); infrastructură rutieră și feroviară de calitate nesatisfăcătoare care face ca accesul către principalele locații turistice să fie dificil; număr redus de companii aeriene care operează zboruri spre/din Republica Moldova; insuficiența forței de muncă bine pregătită; inexistența unei oferte de produse, itinerarii și experiențe turistice în ariile naturale; inexistența de informații turistice în limbi străine; un nivel ridicat de degradare a obiectivelor din patrimoniu cultural; lipsa marcajelor traseelor pentru ciclism sau pentru hiking; lipsa hărțile traseelor; a informațiilor accesibile despre patrimoniu și cultură. [7]

Printre *riscurile* care pot afecta industria turismului în Moldova se numără: depopularea și migrația forței de muncă calificate din Republica Moldova; efectele conflictului transnistrean, a războiului la graniță (în Ucraina); pierderea unicității și autenticității în cazul unei dezvoltări necorespunzătoare și dezorganizate a zonelor turistice și de patrimoniu care poate avea efecte negative asupra identității culturale a Moldovei. [7]

Concluzii

În prezent, este necesară corelarea programelor de dezvoltare regională cu cele naționale și abordarea turismului în calitate de sector economic prioritar în toate regiunile de dezvoltare din Moldova.

Principalele forme ale turismului practicate în ultimul deceniu în Republica Moldova sunt turismul rural, vitivinicol, cultural, de sănătate și frumusețe.

Turismul de experiență, turismul cultural și gastronomic, turismul vitivinicol, religios, turismul rural și agroturismul, turismul gastronomic, sportiv, precum și redefinirea turismului de sănătate reprezintă noi oportunități pentru turismul moldovenesc. Pe lângă creșterea cererii pentru experiențe de călătorie tematice active și specializate, turiștii sunt din ce în ce mai mult în căutarea unor destinații mai puțin aglomerate, cu o cultură distinctivă bine păstrată și peisaje rurale și naturale nealterate, Republica Moldova întrunind condițiile pentru a satisface acest tip de cerere.

Referințe:

1. Biroul de statistică al Republicii Moldova, https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/11
2. Biroul de statistică al Republicii Moldova, https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica__11%20TUR__TUR010/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
3. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica__11%20TUR__TUR020/TUR020100.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

4. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova,
https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica__11%20TUR__TUR020/TUR020200.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
5. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova,
https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica__11%20TUR__TUR020/TUR020300.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
6. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova,
https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica__11%20TUR__TUR030/TUR030300.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
7. Guvernul Republicii Moldova (2020), *Programul național de dezvoltare a turismului "Turism - 2025"*
8. Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (2020), *Strategia Națională de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova 2021 – 2027*
9. *** <https://moldova.travel/>
10. *** <http://www.cangaltur.md/index.php/ro/turism-in-moldova/tipuri-de-turism-in-moldova>
11. *** <https://tuktuk.ro/2022/01/10-atractii-turistice-din-republica-moldova/>
12. *** <https://casamare.md/ro/places/peshchery>
13. *** <https://casamare.md/ro/places/prirodnyc-pamyatniki/nauchnyc-zapovedniki>
14. *** <https://casamare.md/ro/places/monastyri/monastyrii>
15. *** <https://casamare.md/ro/places/zapovedniki/starinnyc-boyarskie-usadby>
16. *** <https://casamare.md/ro/places/kreposti>